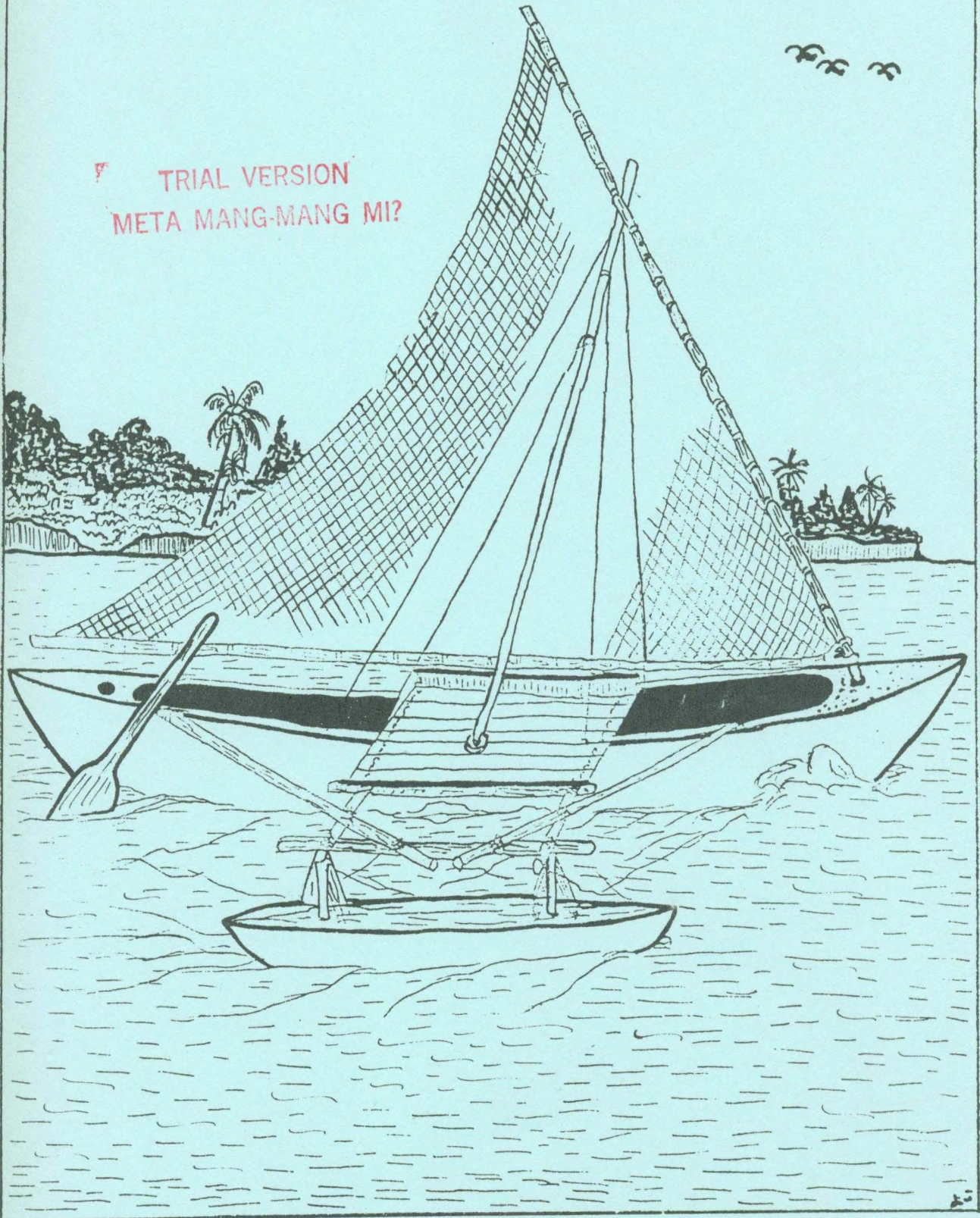

SEYIL FALUWASCH

TRIAL VERSION
META MANG-MANG MI?

NOTICE

THESE PILOT TEST MATERIALS ARE FOR EXPERIMENTAL
USE ONLY AND MAY NOT BE REPRODUCED WITHOUT WRITTEN
PERMISSION FROM THE PALM DEVELOPMENT CENTER

The contents of these instructional materials were developed with financial assistance from the Office of Bilingual Education, Department of Health, Education, and Welfare. The funds were provided through the Bilingual Education Act, Title VII of the Elementary and Secondary Education Act of 1965 as amended by Public Law 95-561. However the contents do not necessarily represent the position or policy of that agency and a reader should not infer endorsement by the Federal Government.

Developed by:

PALM

Pacific Area Languages Materials Development Center
Social Science Research Institute
2424 Maile Way, Room 713, University of Hawaii at Manoa
Honolulu, Hawaii 96822

SEYIL FALUWASCH

TOLD BY
Tony Pailug &
David Marciano

WRITTEN BY
Ben F. Mettao

ILLUSTRATED BY
Douglas Rankin

Ighiwe nge waa sserágh schagh taayeer
Refaluwasch. Re yááyá waa igha rebwe ló leeset.
E weewe schagh re ló lugh, ttow iigh me ngere rebwe
sussubw woong. Reel sussubwul woong nge aa ghal
yoor falúw ye re ghal subwuriir meiye.

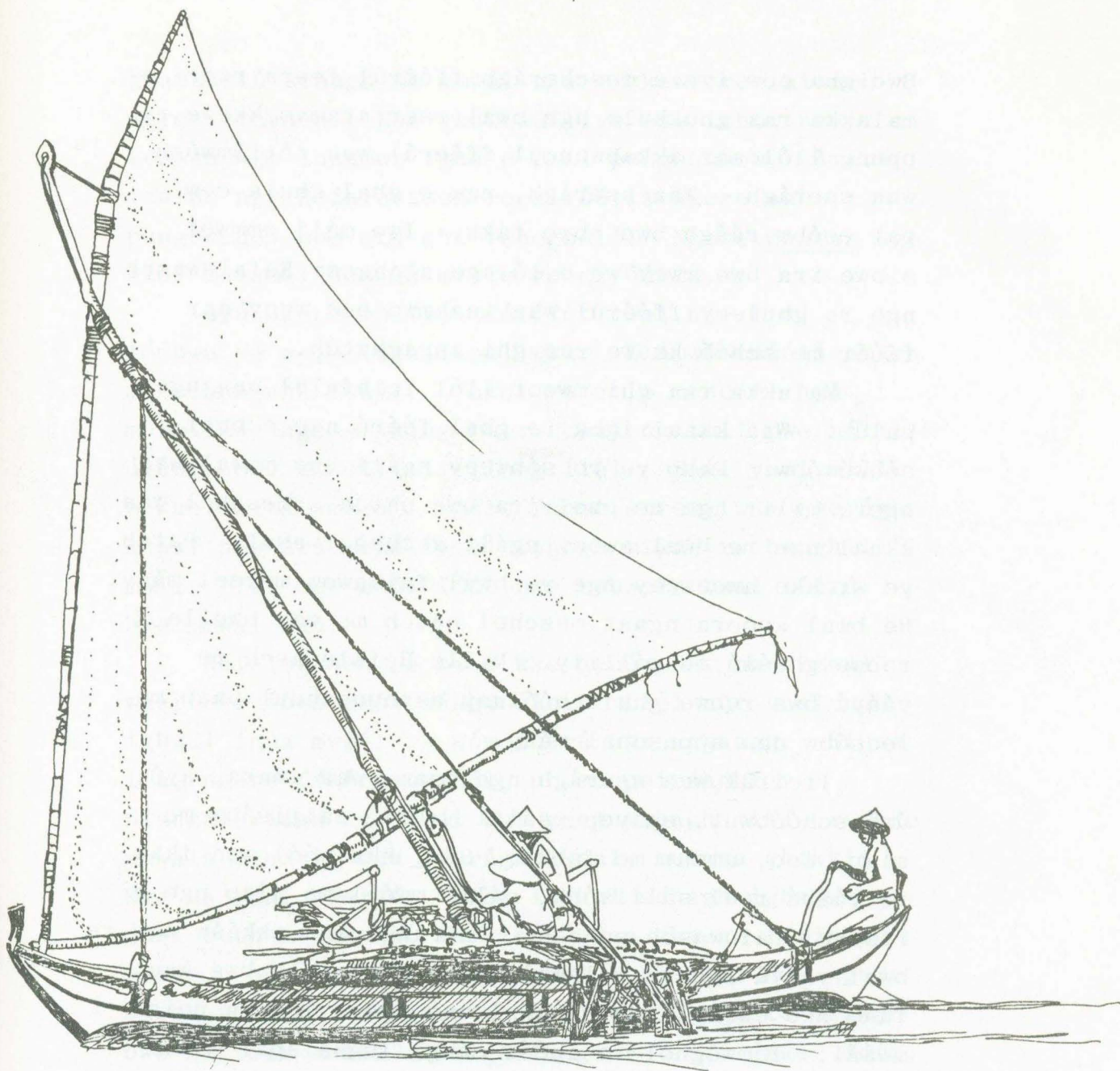
Refaluwasch re bwal sesserágheló wóól akkááw
falúw bwe rebwe bweibwogh milikka ese ghal yoor
mewóól falaweer. Sibwe ira mwey kkewe e ló nge sów
sserágh re fasúl tottoori falúw kka llól Marianas
bwe rebwe bweibwogh suubwa. Eyoor eew tittillap ye
e bwal aweeweey bwe jaar produkto suubwa Marianas
nge e ghi ghatch. Ese bwal dibwaddi suubwa kkaal
igha re ghal bwughi bwe re bwal bweibwogh bwiil me
ngere téér bwe rebwe liwilil ngáli. Aweey selaapi
kka si yááyá tempo kkeey ngere sibwe akkamé meta me
llól tenda.

Waa nge bwal malaweer Refaluwasch. Refaluwasch
ngere sibwe aweeweey falúw kka re sápeto meiye nge
e ghi schaapaap. Reer Englis nge re ghal ira Low
Islands. Iwe, Low Islands nge malamal e ghi
mwetemwet ebwe feereey. Mwey we Espeiyool raa lo
fáleey nge eew gurupuur Refaluwasch re seito wóól
waa sserágh. Gurupuur Refaluwasch kkaal nge re
súúsángi falaweer igha e ffeireló alangal mwungool
reel malamal. Ese bwal mmwel schagh rebwe ffót
mwungo llól bwéél bwe sáát aa ghulaalong. Iwe waa
taayeer Refaluwasch igha rebwe tooto fáleey.

Ngere eyoor samwooluur Refaluwasch ye e máá nge bwal waa schagh re yááyá bwe rebwe umwuumw wóól igha rebwe ló libwáli wóól falúw ghitighiit ye esóór aramasal. Mille schóól ighiwe re fééri tap yeel bweigha essóbw yoor le ebwe bwuu fetál wóól peiyal. Máli iyeel bwúlúl aal libwálibwitiw samwooluur Refaluwasch wóól Ghalaghaal reel.

Schóókka re féfféér waa nge re bwúlúúw aar akkabwung igha schagh re schiwel yáát. Sibwe ira átte mwáál kka raa ghula fisuuw ráágh mwettá. Tappal aar akkabwung nge re amwuri schagh schóól falawa e faisúl aar kke falafal. Eyoor igha re bwal tepengiir sameer reel angaang yeel. Re tóttómwóghóló átte kkaal nge emmwel rebwele bwal falafal nge schóó kkewe mesteruur re pwal lo schagh bwelle mille rese weleeti nge iir rebwe afalaar. E bwal yoor schóókka re akkabwung sáangiir tuufáy kkewe tuufeyeer. Mwáál ye e ghi mwuschál akkabwung nge ebwele aiyeghiir malakka re ghukkule bwe rebwe abwúngú. Schóól falawa ngere e tipeli aa faffay scheeleer reel falafal. Emmwel ebwe bwal ghulaar ráágh. Saabw fféérúl schagh waa re akkabwung bwe re bwal akkabwung bwaay, meta tappal mwungo kka ese mmwel rebwe angi me meta piliir. Alangeer mwáál kka re palúw nge re ghukkule fféérúl waa, nge ikka saabw palúw nge akkááscháy meleyir re ghukkule.

Iwe ngere rebwele bwúlúúw aar fféér waa nge re bwal abwúngúbwúng fengál wóór ebwe faisúl tómwóghol waa ye rebwe fééri. Ngere ebwe waa sserágh fitoow aramas emmwel ebwe kkaaraghááli, pat meta waa yeel rebwe yááyá ngáli. Ngere raa takk nge rebwele amwuril bwóbwul mááy kkewe eyoor bwe rebwe fili mille e ghatch bwe rebwe fala bwe waa. Sibwe ira bwóbwul mááy kka e ghatch nge ikka e

welewel, esóór malúl me milikka aa ghi maaw. Iwe
 schóól falafal rebwele falaáatiw bwóbwul we bwe
 iyeel schééschéél saghúrúl waa. Llapal aramas kka
 re tepengi schóól falawa nge e bwal dipendi ngere
 ebwe tómwógh waa ye rebwe fééri. Waa kka e maas
 ghikkítíló reel féériyeer Refaluwasch nge e ghal
 eschay ngere ruschay aramas kka emmwel rebwe
 atakkaaló llól ruwoow maram. E bwal ssogholó waa
 ghikkít me mmwal waa tóttómwógh kka e kke asserágh.

Bweigha eew iye e mescherágh fféérúl feera reer malakka raa ghukkule nge bwal reer aramas kkewe re ppung llól aar akkabwungul fféérúl waa tóttómwógh, waa sserágh. Waa sserágh, nge e ghal ghula eew pat esóbw ráágh bwe ebwe takk. Iwe máli emmwel sibwe ira bwe mwey we e ló nge alangeer Refaluwasch nge re ghuleey fféérúl waa inaamwo ese weey aar fféér me schóó kkewe raa ghi angaghatch.

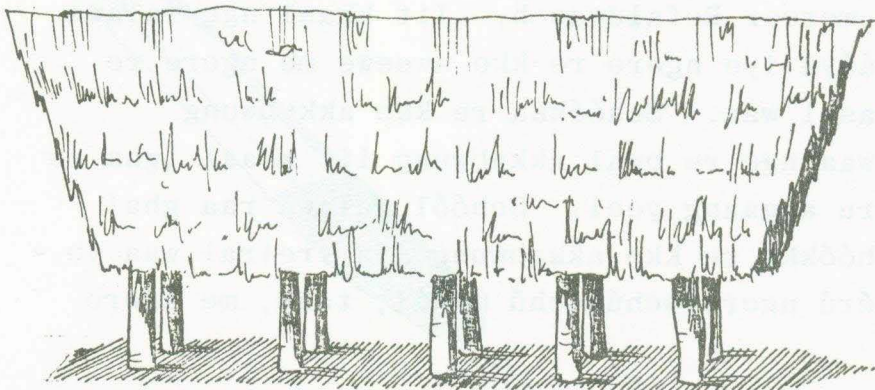
Malakka raa ghi mwoot llól falafalal waa nge palúw. Waa kkaal igha re ghal féérú nge e bwal sóbwósóbw. Paap ye re sóbweey ngáli bwe mmwal waa ngere mwiir nge re ghal ira bwe patch. Meschel waa kkaal nge re bwal aweey ngáli aschepel asaf. Patch ye si kke aweeweey nge re bwal falaawow mereel mááy. Re bwal ayoora ngaat meschel patch me waa bwelle rebwe ghéélú fengálliiy. Mille Refaluwasch re yááyá bwe rebwe ghalaghóólaay aschuuschuul paap me leesóbw nge appaschal mááy.

Ireiral waa sserágh nge taam, waa amara, ayú, úrá schóóbwut, epiyep, sálil mwéél, sáliisóbw me alap, foo, ammat me fatúl. Sáál kka wóól waa ikka re yááyá reel sáliisóbw, sálil mwéél me alap nge e fféérul faluwasch schagh. Peiráágh kka akkááw nge re bwal yááyá schagh walawal we re ghal fala bwe waa. Taam nge eweey uluulul bwal waa nge e loowow peigh mwáál. Tómwóghol re apéew sáangi lughalapal waa. Úrá kka rufósch ikka e mwetewow mellól waa nge ghiyó. Ghiyó kkaal mille sibwe ira e amwuschú fengálliiy waa me taam. E bwal lo wóól yaamw kka ruwoow ikka e fótófótólong llól taam. E bwal yoor úrá ye e itiló wóól meschel ghiyó kka rufósch. Re ghal ira wááliyang. Úrá yeel e ghééghéétiw wóól ghiyó lóffóschetiwi wóól taam. Refaluwasch re bwal faffaifay faasch ighiwe bwe rebwe yááyá bwe amara. Igha aa yoor canvas nge re saa kke faifaylo faasch. Canvas igha re ghommwal yááyá nge re schuungi bwe e

ghatcheló schagh me mmwal amara kkewe re faiwow
mereel faasch. Eew ghatchúl iye ese tchów ngere e
tchogh nge inaamwo igha e bwal punguschow. Amara
faasch nge Refaluwasch re airúútiw ngere aa
punguschow bwe ete ghi tchogholó. Ngere canvas nge
llól malamal schagh mille re airúútiw.

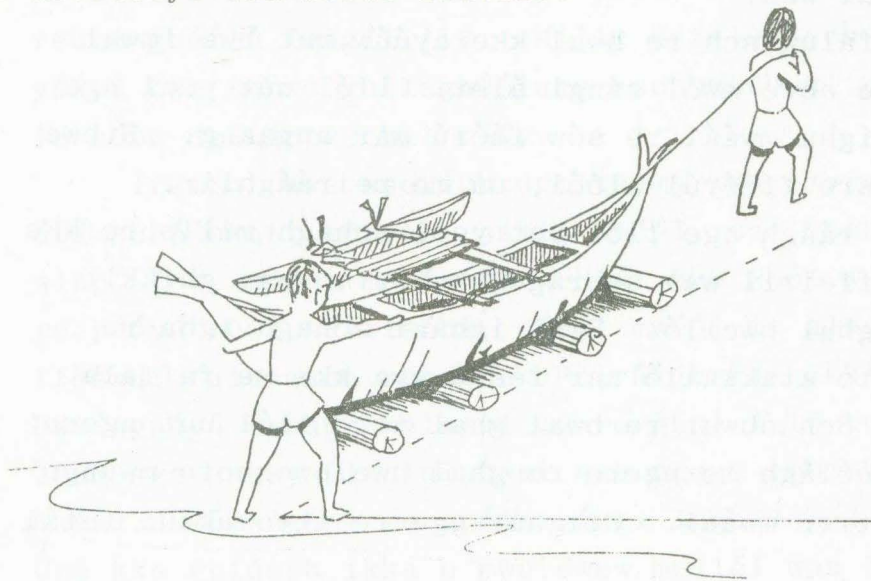
Ayú nge e lo llól fótófót yeel nge ital
lóóbwu ye e lo lughalapal waa. E amwúschúútá amara
me schúúschú mwáál. Tolol ye e lo meschel ayú
meweiláng nge e kkáng me re bwal ngateli bwe sálil
úrúúr ebwe mmwelil tililong llól. Sáál yeel mille
e kke taitá amara. Ngere rebwe soreey waa sserágh
kkaal nge úrá mwáál yeel schagh mille re bwughiiló
mwiir llól eew sóól ffót bwe rebwele bwal féérú
bwe mmwal waa.

Refaluwasch re bwal kke ayúúw uut bwe imwal
waar bwe ebwe mwól sáangi álet. Llól uut yeel nge
ighaal igha mwáál re sów féérú aar angaang. Sibwe
ira, ngere fféérúl alóól, uu me peiráághiir.
Alangal ráágh nge llól uut yeel schagh mille re kke
amwala ffeiril waa sserágh kkaal, me waa ghikkit
kka aa ghal bweiló. Bwal ighaal schagh igha re
ghal itto atakkaaló aar féérú waa kka re faffala
meiye. Schóóbwtut re bwal ghal itto llól uut ngere
eyoor yéélágh me ngere re ghal bweibwogphoto mwungo
bwe ilitiir mwáál. Olighát nge re itto ukkur fetál

llól me lúghúl uut, me ngere rebwele mwóótol
 asseling aar tittillap tuufey. Llól uut yeel nge
 aliyal re kke mayúr iye. Waa kkaal ngere ese lo
 llól uut bwe iye ngere re fféétágheli schagh llól
 sáát nge Refaluwasch re bwalúúw ngáli páilú bwe ete
 tilingágheló reel álet.

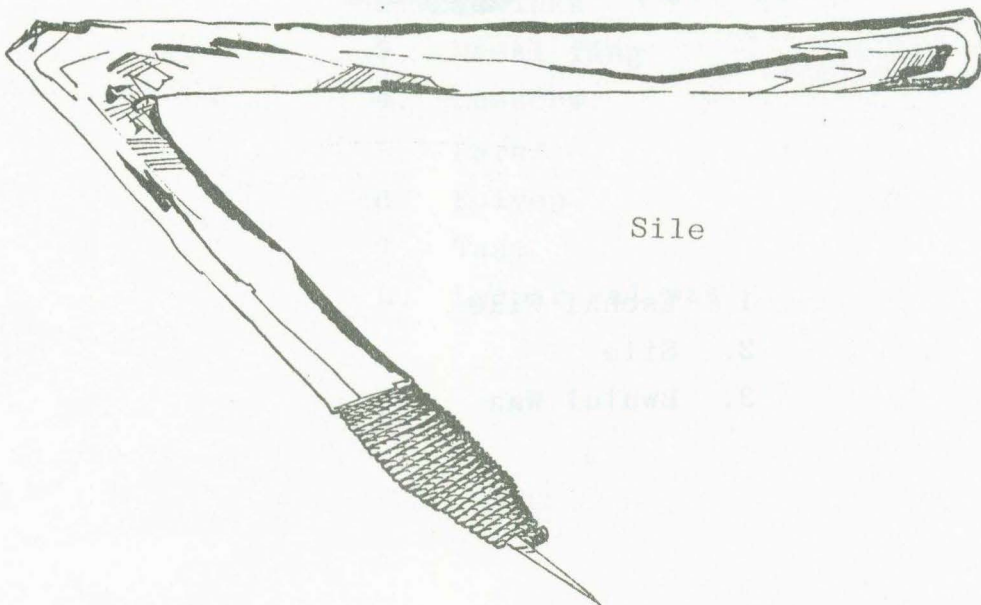
Ngere rebwele bwughiiwow waa sserágh llól sáát
 nge re yááyá úrá apputey bwe rebwe atógholuuwow
 wóól. Eyoor aramas kka raa ghal bwughi úrá kka e
 ghal lóffóscheló mwiir bwe rebwele bwal ló isáli
 mmwal waa mefaal. Igha Refaluwasch raa ghal takkal
 féérú waar nge raa bwal ghal bwughiiwow leeset bwe
 rebwele tatta fetál. Reer Refaluwasch nge re
 bwughiiwow bwe rebwe ló afeifeiyiiló. E bwal weewe
 meiye ngere raa takkal akkayú uut. Schóóbwut
 rebwele fféér mwungo bwe sefááliir schóó kkewe me
 ló afeifeiyi waa rebwe ilitiir.

Fféérúl waa nge e bwal ssogh kkapasal me
 aitiitil mereer Refaluwasch. Iit kkaal nge falawa
 re sów yááyá iye ngere re kke aweewe me ngere re
 kke kkapasal waa. Schóókka re kke akkabwung
 fféérúl waa nge re bwal akkabwung iit kkaal igha re
 ghal fééru angaang yeel. Schóól falawa raa ghal
 afala schóókka re kke akkabwung ifa ireiral waa ye
 rebwe féérú ngere schúúschú mwáál, taam, me ngere
 mesap.

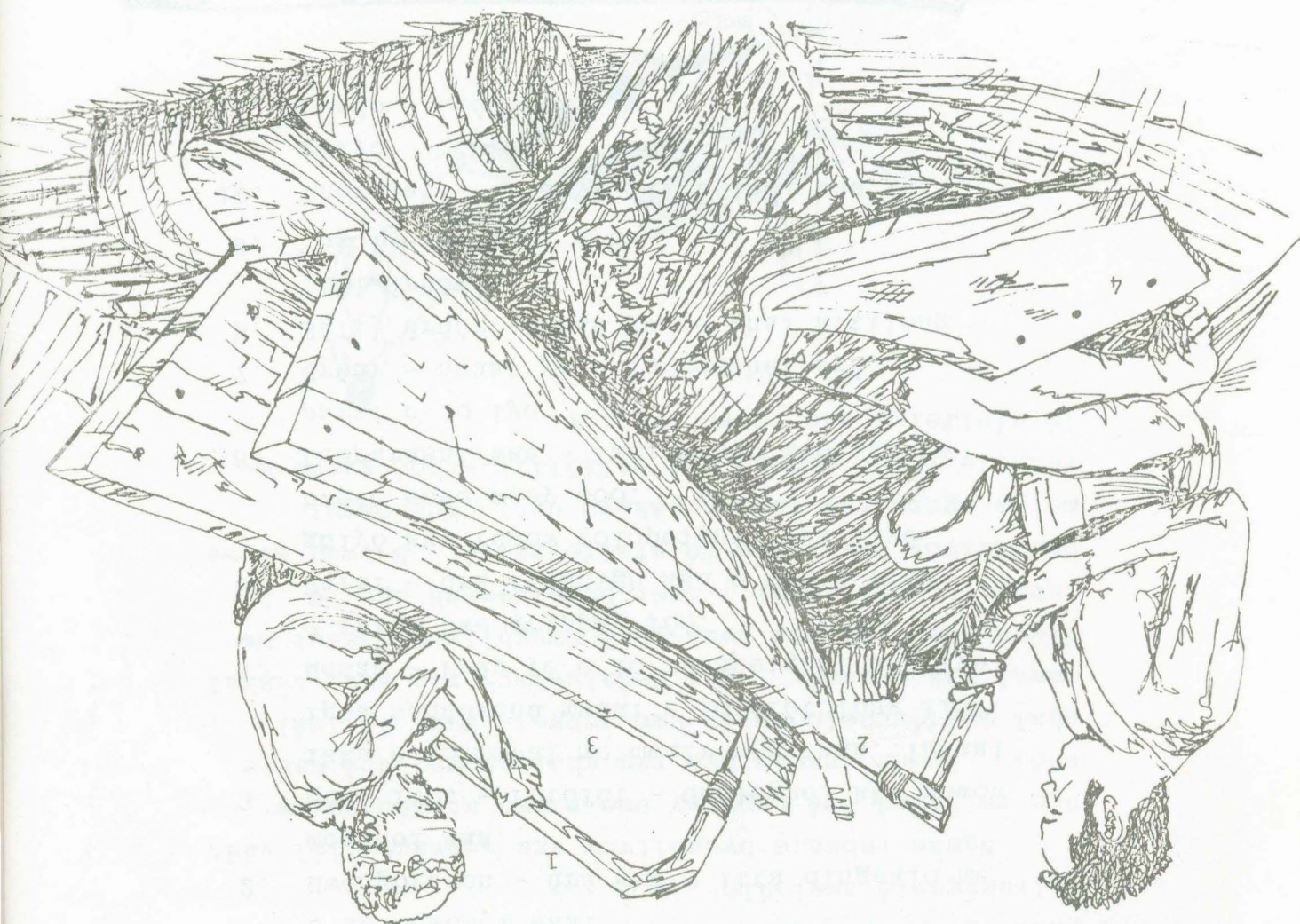
Ikkaal akkáaw ital ireiral waa:

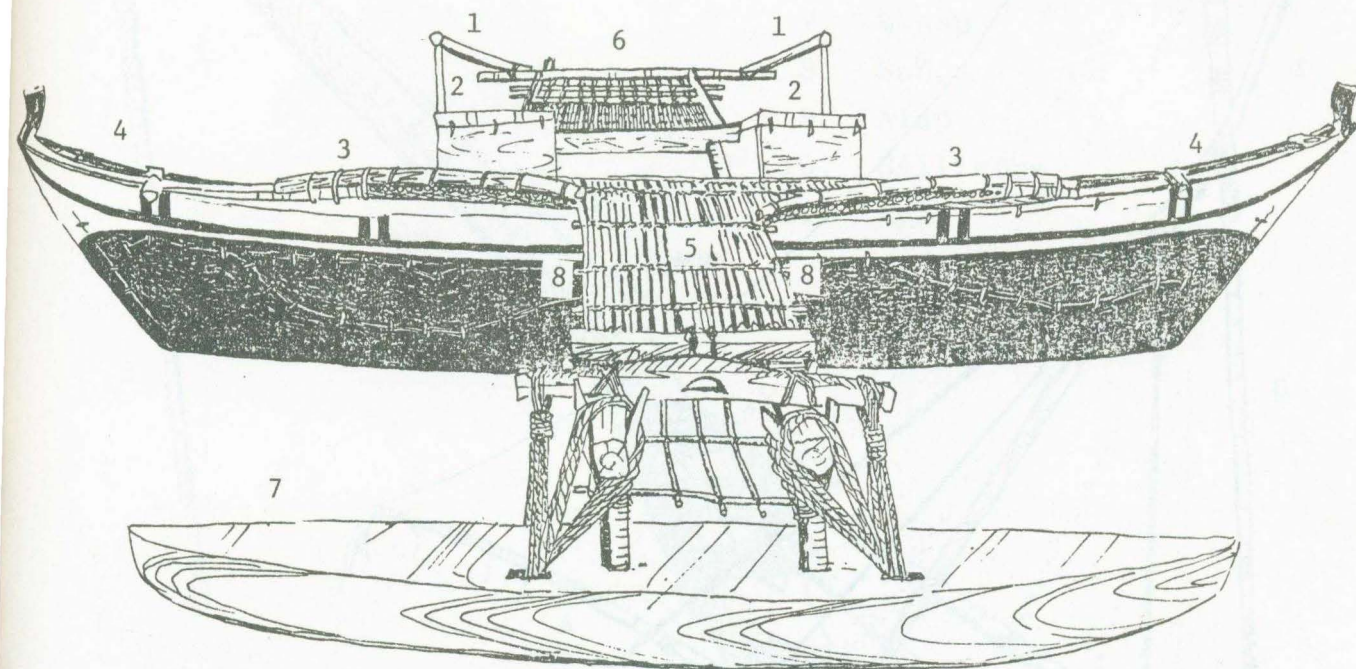
1. Leekkeyángil mesal waa - Llól diinga kka e lo meschel waa.
2. Mwóngoresch - úrá kka e ittá dingaaló me meschel waa.
3. Sóól ffót - Fótófót - Gheleghel kka ruwow ikka e lo mmwal me mwiir wóól waa. Ighaal igha schúúschú mwáál e fótófótolong llól.
4. Mesap - Paap ye e lo ruwapeighil waa iye e itiló bwe atippal lóó.
5. Paraf - úrá aitchigh kka e itiló wóól ghiyó kka ruwow wolopeighil waa, iye bwete ebwe weey póó.
6. Leeparasal waa - Faal mesap mepeigh ye paraf e lo iye.
7. Úrúúr - ngaat ye e lo meschel ayú.
8. Sálil úrúúr - Sáál ye re ghal attilong llól úrúúr.
9. Tolol - meschel ayú.
10. Leefolap - leeliyel iigh llól waa fáál ghiyó.
11. Leefo - Llól waa

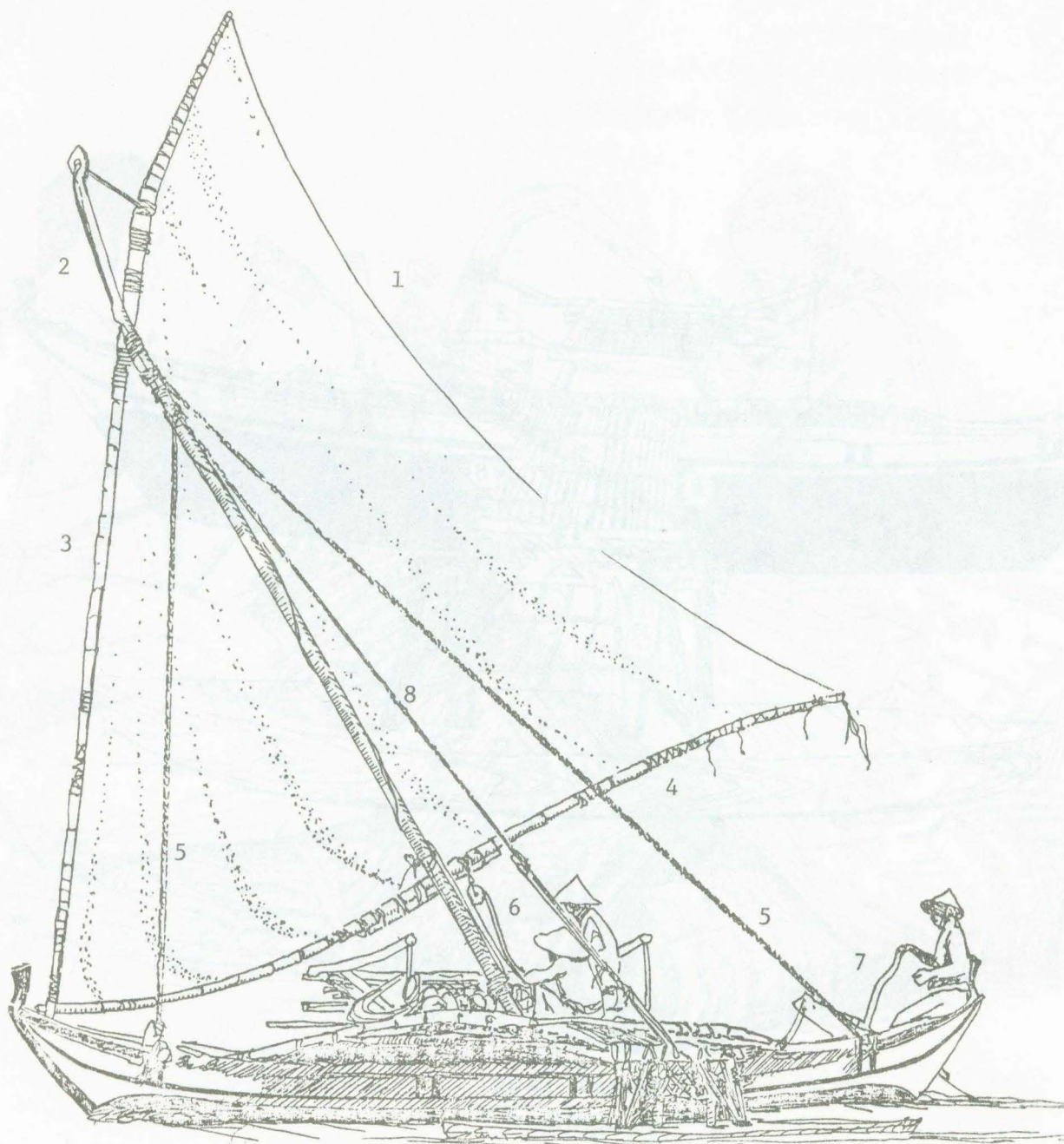
Sile

1. Eschal Sile
2. Sile
3. Bwulul Waa

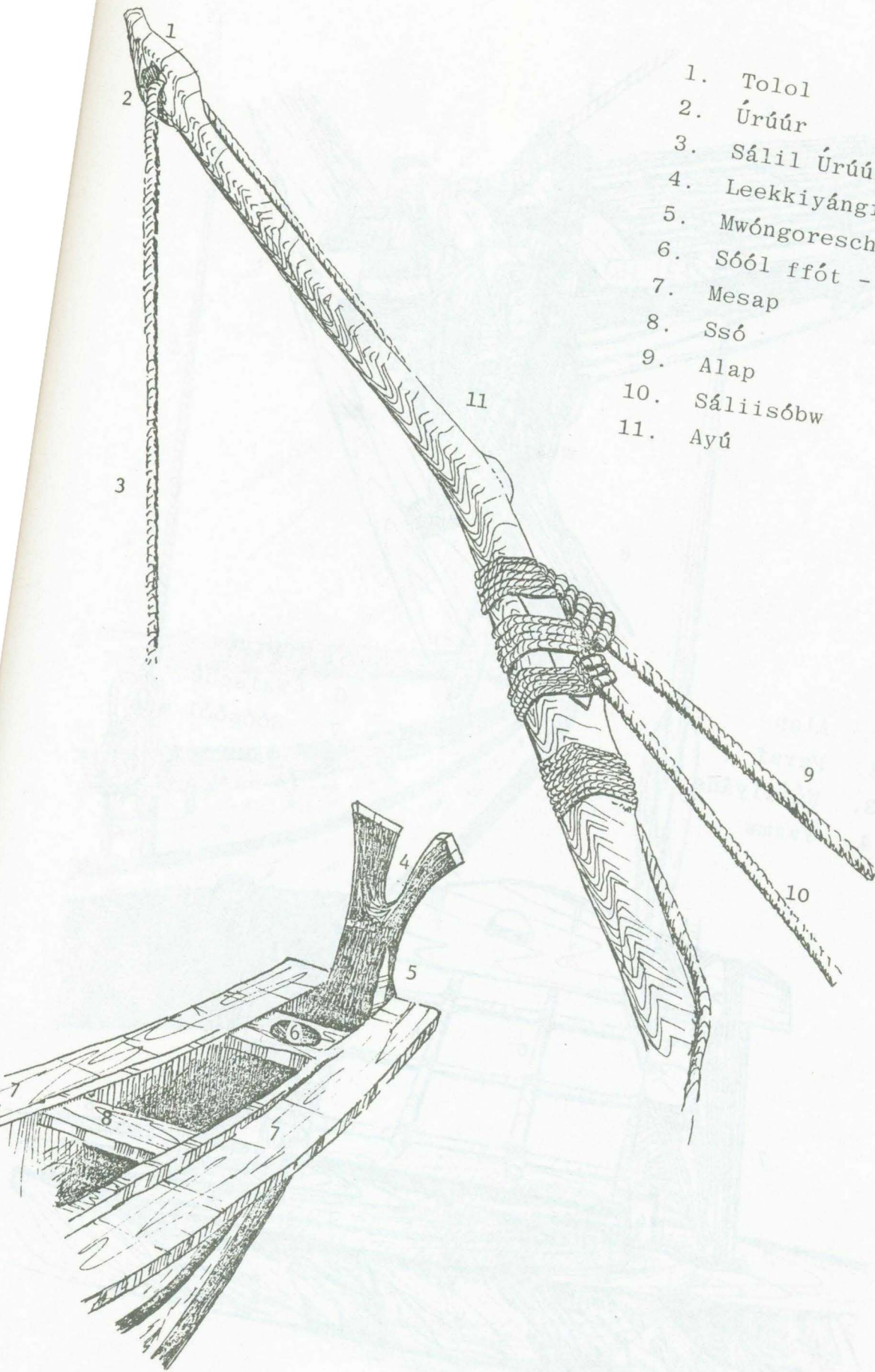

1. Lóngol úú
2. Féélakk
3. Mesal fáng
4. Leesóbw
5. Paraf
6. Epiyep
7. Taam
8. Leeparasal waa

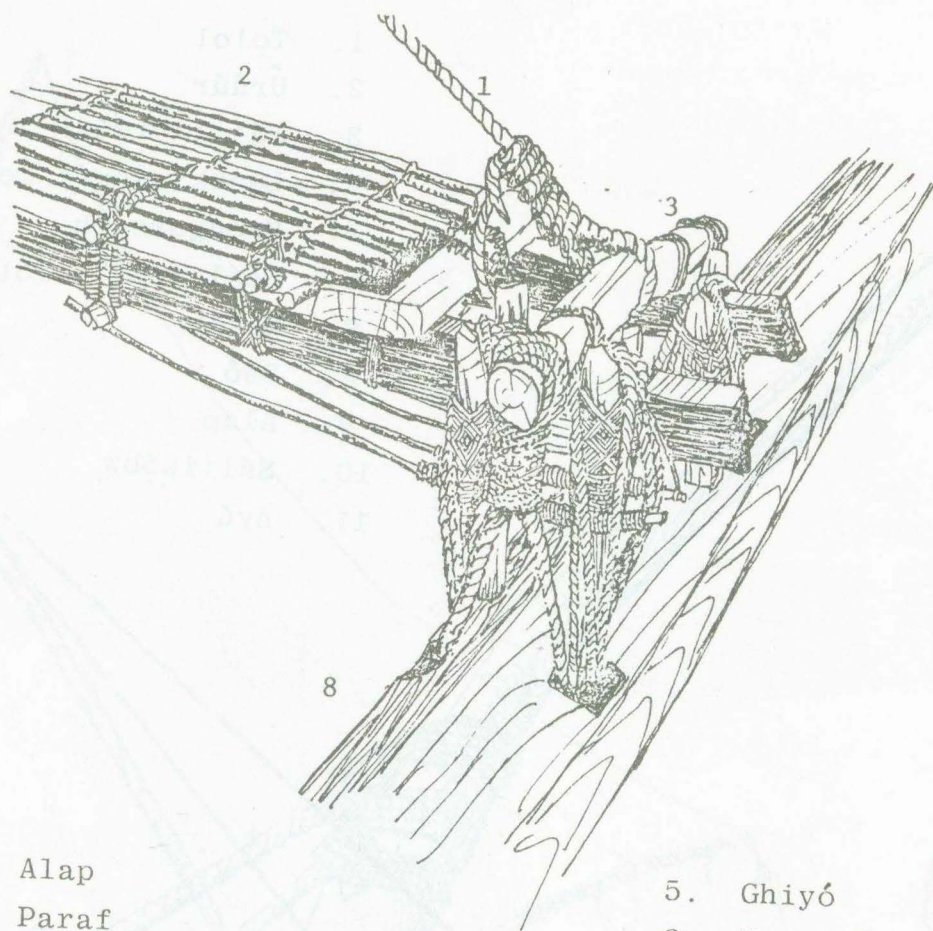

WAA SSERACH

1. Amara	5. Sáliisóbw
2. Ayú	6. Sálil mweel
3. Úrá (schúúschú) mwáál	7. Payúl fatúl
4. Úrá (schúúschú) Schóóbwut	8. Alap

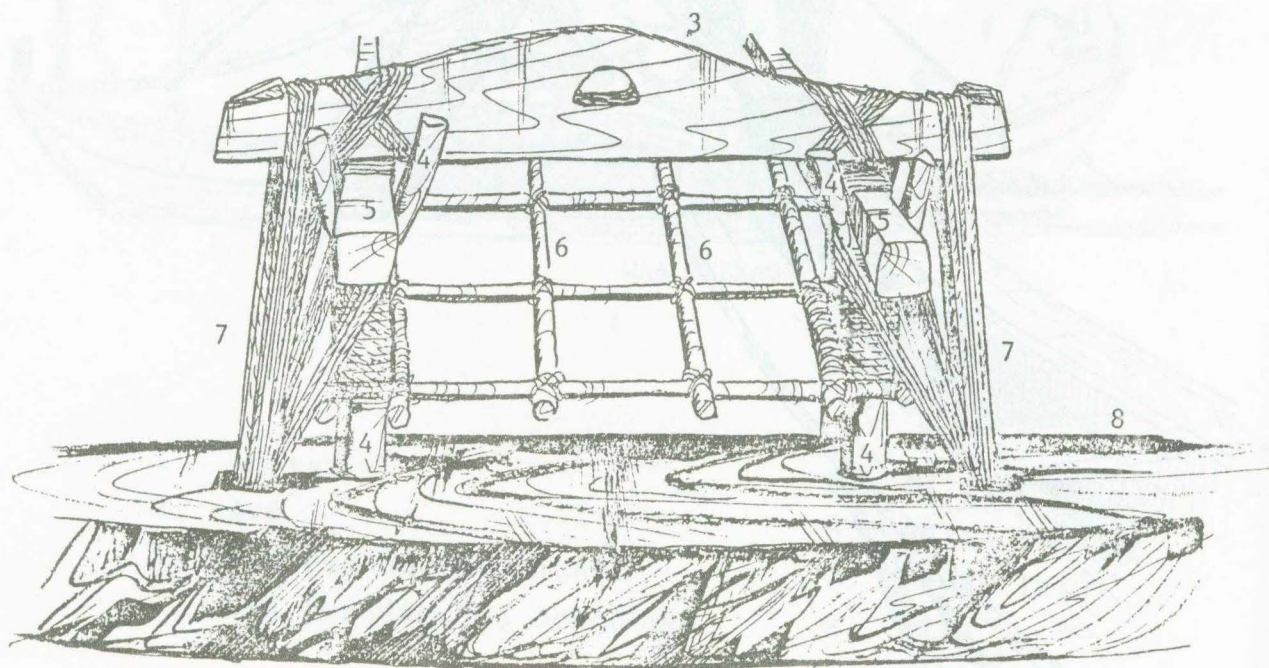

1. Tolol
2. Úrúúr
3. Sálil Úrúúr
4. Leekkiyángil mesal waa
5. Mwóngoresch
6. Sóól ffót - fótófót
7. Mesap
8. Ssó
9. Alap
10. Sáliisóbw
11. Ayú

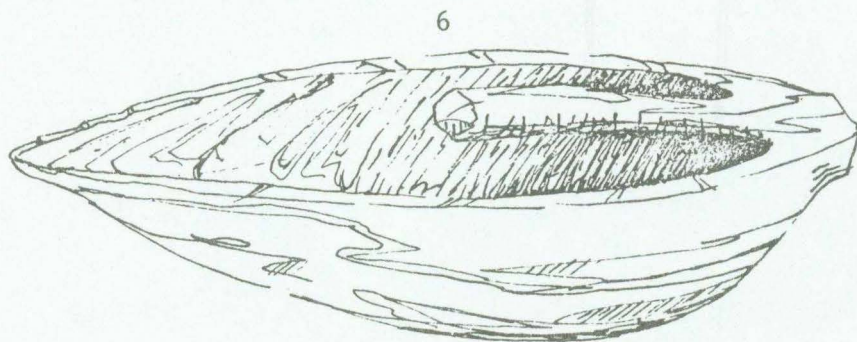
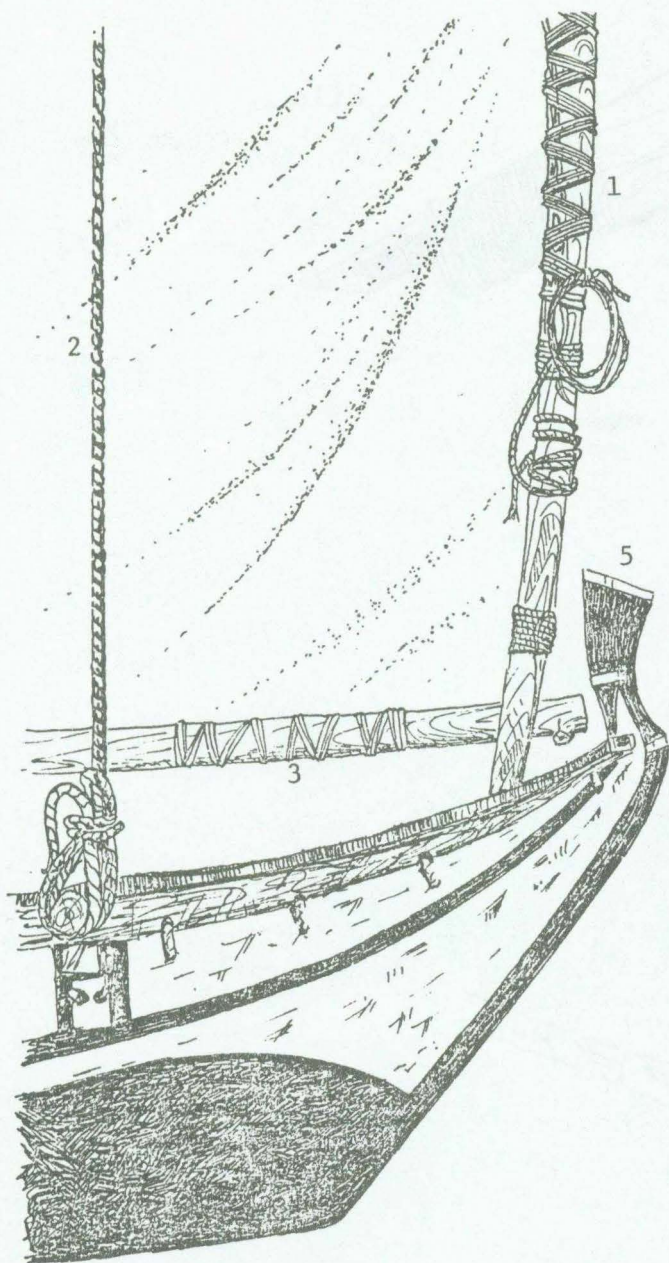

1. Alap
2. Paraf
3. Wááliyáng
4. Yaamw

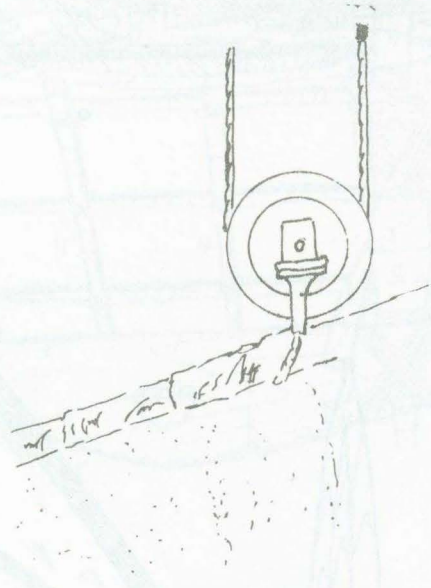
5. Ghiyó
6. Waisché
7. Sóósóól waa
8. Taam

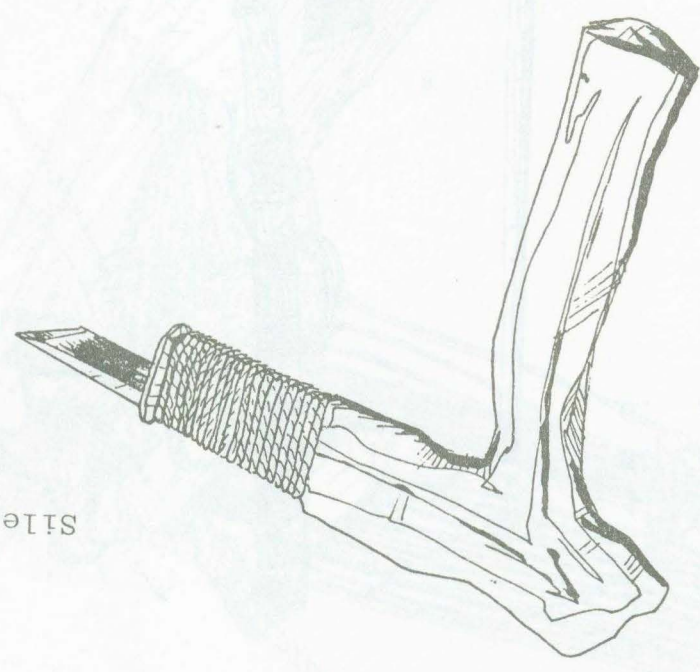
1. Úrá mwáál
2. Sáliisóbw
3. Úrá schóóbwut
4. Fatúl
5. Mwóngoresch
6. Ammat

Pulley

Sile

LIBRARY USE
ONLY